

Рожков Ю.Г.

Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины

ПРОБЛЕМА КЛАССИФИКАЦИИ ТЕРМИНОВ ВЕТЕРИНАРНОЙ МЕДИЦИНЫ

Аннотация

В статье представлены существующие в науке подходы к классификации ветеринарной терминологии. Выделено классификации ветеринарной терминологии в зависимости от: сферы употребления; распространенности употребления в языке; отраслевой принадлежности; степени однозначности; степени точности отображения понятия; времени использования; наличия дефиниции; связи термина с контекстом; источника возникновения; состава ветеринарного термина.

Ключевые слова: ветеринарный термин, ветеринарная терминология, общеупотребляемые термины, специальные не ветеринарные термины, специальные ветеринарные термины.

Rozhkov Yu.G.

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

THE ISSUE OF VETERINARY MEDICINE TERMS CLASSIFICATION

Summary

The article deals with the contemporary scientific approaches to the classification of veterinary terminology. Author distinguished the classification depending on: sphere of application, abundance of the term application in language, sectoral affiliation, degree of univocity, correctness of the term display, time of application, definition availability, the connection between term and context, the source of origin, veterinary term context.

Keywords: veterinary term, veterinary terminology, commonly used terms, special non-veterinarian terms, special veterinarian terms.

УДК 82.161.2-312.6.09

АВТОБІОГРАФІЧНИЙ ЕЛЕМЕНТ В ОПОВІДАННІ І. ДНІПРОВСЬКОГО «ДОЛИНА УГРІВ»

Рябова Г.В.

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки

Розглянуто автобіографізм як особливий стилістичний прийом та його використання в оповіданні Івана Дніпровського «Долина угрів». З'ясовано основні елементи автобіографізму. Розкрито зіставний аналіз подій з життя Івана Дніпровського з описами та подіями в оповіданні «Долина угрів» та пояснено роль самого автора у творі.

Ключові слова: Іван Дніпровський, «Долина угрів», автобіографізм, автобіографічні елементи, біографія, прийом.

Постановка проблеми. Дослідження автобіографізму у творчості письменників порівняно не новий аспект досліджень літературознавців. Виходячи із загальних засад автобіографізму, дослідники поділяють думку, що він виявляється у кількох формах: автор може бути прототипом головного героя, сюжет твору чи окремі частини взяті з життя автора, або він є їх свідком. Творчість Івана Дніпровського, зокрема оповідання «Долина угрів» (1927), яскраво репрезентує використання автобіографічних елементів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як жанр, автобіографія у світовій літературі дуже поширений і має давню історію (Юлій Цезар, Ж.-Ж. Руссо («Сповідь»), Й.-В. Гете, О. Герцен («Минуле і думи»), Л. Толстой). Це літератур-

ний жанр, головним героєм якого (в літературно-му сенсі) є сам автор; основа автобіографістики, що включає, крім автобіографії, мемуари (спогади), щоденники, почасти й листування, а також автобіографічні художні твори. Все це можна означити терміном «автобіографізм», тобто тією особливістю, що полягає в наповненні твору фактами з власного життя письменника. Як жанр, автобіографія у світовій літературі дуже поширений і має давню історію (Юлій Цезар, Ж.-Ж. Руссо («Сповідь»), Й.-В. Гете, О. Герцен («Минуле і думи»), Л. Толстой) [1]. Автобіографізм, у свою чергу, неодноразово ставав об'єктом дослідження багатьох науковців, зокрема М. Бахтіна, В. Виноградова, Г. Гуковського, І. Констанкевич, Т. Черкашиної та ін.

В. Виноградов уважав, що «у художньо-му творі можуть і навіть повинні відбиватися сліди історичної своєрідності життя автора, своєрідність його біографії, стиль його поведінки, його світобачення» [4, ст. 35].

Письменник, на думку М. Бахтіна, «може з'являтися у полі зображення у будь-якій авторській позі, може зображувати реальні моменти свого життя чи робити на них аллюзії» [2, ст. 47]. Детальніше та глибше розгортаючи свої наукові спостереження, він підводить до висновку, що «біографічне і автобіографічне у творчості різкої грані між собою не мають і є своєрідною трансгредієнтною формою, в якій «я» може об'єктивізувати себе самого і своє життя художньо. Біографія може служити для самооб'єктивізації, бути автобіографією, тобто з точки зору можливого збігу в ній героя і автора. Біографічна цінність може організувати не тільки розповідь про життя іншого, але і переживання самого життя і розповідь про своє життя, може бути формою усвідомлення, бачення і висловлювання власного життя» [3, ст. 131].

Автобіографізм називають стилістично особливий літературний прийом, пов'язаний з автобіографією, проте він виявляється в текстах, які не є автобіографіями і не сприймаються як такі. Автор трансформує свій життєвий досвід, виявляючи екзистенційні засади особистості, ціннісні пріоритети, психологічні настанови. Коли йдеться про автобіографізм як прийом, то мається на увазі не достовірність фактичних даних, ситуацій, подій, а пізнаваність – у контексті реального життєпису автора – психологічних мотивацій, переживань і травм, етичних установок, соціальних ролей, масок. Для цілісного аналізу автобіографічного дискурсу в прозі першої половини ХХ ст. потрібно брати до уваги всі аспекти автобіографізму, у зв'язку з поняттями самопрезентації, ідентичності, і з особливостями оповіді, жанру, стилю, представлення авторської свідомості та свідомості автобіографічного персонажа. Феномен автобіографічного дискурсу в українській прозі першої половини ХХ ст. особливо виразний. Йдеться про процеси самотворення та самопрезентації оповідача, моделі національно-культурної ідентичності, чинники, що впливають на структуру колективної та індивідуальної пам'яті, засади автоматологізації, автопсихологізм [7].

Отже, українська автобіографіка перших десятиліть ХХ століття представлена великою кількістю мемуарно-автобіографічних творів різного ідейного спрямування та естетичної ваги. Спогади про своє життя, тогочасне життя країни й відомих сучасників полишали політики, військові і громадські діячі, священники, науковці, літератори, актори, художники, кооператори і т. ін. Для своїх мемуарно-автобіографічних творів автори обирали найрізноманітніші форми, жанри, стилі, які допомагали їм якнай докладніше відтворити не лише історію власного персонального життя, а й складний і доволі суперечливий дух епохи [12].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. На перший погляд, в оповіданні І. Дніпровського «Долина угрів» можна не побачити автобіографічних елементів. Вони ніби

зауальовані у творі. Лише проаналізувавши біографію письменника, можна говорити про використання такого прийому як автобіографізм у його творах.

Творчість І. Дніпровського протягом останніх десятиліть досліджували чимало літературознавців, зокрема Р. Мовчан, Н. Кузякіна, М. Насенко, Л. Скорина, В. Явтушенко та ін. Проте автобіографізм в оповіданні «Долина угрів» не досліджено. Головною метою цієї роботи є проаналізувати автобіографічний елемент в оповіданні І. Дніпровського «Долина угрів».

Виклад основного матеріалу. Про Першу світову війну в українській літературі майже немає помітних творів. Але проза Дніпровського тут приємний виняток. Ця війна назавжди залишилася центральною подією його життя, знайшовши відгук в оповіданні «Долина угрів». І. Дніпровський був майстром середнього жанру, який займав проміжне місце між короткою (новела) і великою (роман) прозою. Його твори в прозі можна кваліфікувати як великі оповідання або маленькі повісті. Світ героїв у цих творах складається ніби з двох поверхів: вищого офіцерського й генеральського складу й солдатської маси. Але от що дивно: авторська позиція не ототожнена з жодним з цих полкоів. Письменник старанно вишукує для себе місце «над сутичкою».

У першій прозовій збірці І. Дніпровського «Заради неї» яскраво помітне автобіографічне начало. Прозові твори виконували роль своєрідної психотерапії, допомагали вгамовувати власні переживання й почуття, долати набуті в напруженому житті психологічні процеси. Р. Мовчан припускає, що «саме завдяки нестримному прагненню якось звільнитися від тяжких душевних мук і народився Дніпровський-прозаїк... Через те ці твори мають велику дозу суб'єктивності й виражальної експресії, а їхню ідейно-стильову палітру визначають насамперед потужні пристрасті, яких несила людині тримати в собі, тому трагічний фінал неминучий» [10].

Оповідання «Долина угрів» увійшло до збірки «Заради неї» (оповідання «Заради неї», «Долина угрів», «Туман», «Марія радості», «Наяда», «Елегія») і написане 1926-1932 рр. Ймовірно, що події, описані у творі, відбувалися в період Першої світової війни. До художнього осмислення теми війни І. Дніпровський йшов непросто, адже в тодішньому радянському суспільстві вважалося, що «...письменники-пацифісти своїми «протестами» проти всякої війни присипляють пильність пролетаріату, демобілізують трудящих перед неминучою останньою війною з капіталізмом...» [1].

Р. Мовчан наголошує, що «він (І. Дніпровський) вважає себе безпосереднім учасником і «свідком смерті людей своєї епохи». Такою була основна психологічна передумова написання антивоєнних творів І. Дніпровського» [10].

Не можна з впевненістю сказати, що одним із головних героїв виступає саме І. Дніпровський, або ж те, що автор є його прототипом. На нашу думку, письменник у цьому творі якраз виступає свідком тих подій, які він зображує в оповіданні. Адже відомо, що І. Дніпровський брав участь у воєнних діях на Правобережжі, а також багато подорожував, в тому числі побував і в Карпатах.

В оповіданні «Долина угрів» чітко простежуємо, що події відбуваються у Карпатах: *«Паровик влітає у Карпати»* [2, ст. 191]. І Дніпровський вдається до незначних описів природи, більше звертає увагу на дії військових, солдатів. Але письменник пише: *«Командарм малюючи випростав груди і велично оглянув свій почет. Гори заступили степи і тяглися зубами до неба»* [2, ст. 192]. Також можна припустити, що І. Дніпровський був особисто у тій місцевості Карпат, яку описав в оповіданні «Долина угрів», бо знав цю територію досить детально: *«– А правда, чудова природа?», «– Висота тисяча сімсот п'ятдесят шість...», «– Вам не здається, – мандрібно скривила обличчя дочка, без потреби натягаючи вуздечку і підводячи голову свого коня надмірно високо, – що вона подібна до левиці? Лягла поперек гір і затулила дорогу маленьким «горняшкाम». Голова, шия, бюст...»* [2, ст. 193]. Згодом, сам командарм розмірковує, «неодривно» дивлячись на гору: *«Справді, вона лягла серед долини і затуляє, але не так обрй, а доступ нашому військові, вашество. Вона, ця гора, командує над усіма висотами і не така вже й весела...»* [2, ст. 193].

І. Дніпровський, як важко йому не було, не міг не писати про скрутне становище українських земель, про загрозу втрати цих земель та про можливість їх збереження. Письменник каже, що саме *«там, біля «бюсту», очевидно, стоять кулемети, а там уже «горняшки», тільки не наші. Очевидно, там, нижче, в міцних бліндажах, залитих бетоном, сидять тірольські резерви. Підготовку треба робити мортирами. Поставити їх вздовж Черемошу й гатить. А потім піхота йде й бере голірчу»* [2, ст. 193]. За горою – угорська долина, долина миру, *«коли будемо там, австрійський Габсбург попросить нашого миру!»* [2, ст. 201]. Солдатам командарм говорить так: *«Це – командна висота миру. Хто нею панує, той держить мир. За цими каміннями – там уже більше нема таких гір. Там уже дріб'язок. Малесенькі гірки. Скурти. Ми їх переступимо. Р-раз – і готово. Але як ми опинимося там, на оцій горі, їм ніде буде держатись. Вони посилюються вниз. В угорську долину. Їхні баварські і тірольські стрільці», «Не бійтесь тієї долини. Там живуть угри. Надзвичайно багатий народ. Хлібороби. Там ми вже не воюєм. Там ми стаєм на спочинок і ждемо ключів миру. От і все. Стоймо і ждемо»* [2, ст. 201-202].

На нашу думку, досить суттєвим є те, що І. Дніпровський не дає імені головному героєві – командарму. Автор, швидше за все, хоче наголосити на тому, що таких командармів у той час було чимало. Автор зображає типовий образ героя того часу. Він готовий зробити все, аби досягти своєї мети, навіть якщо загинуть чимало бійців. Командарм каже: *«У мене за плечима Росія, і я не буду панькатись з Прутським полком»* [2, ст. 189]. Солдати відповідають йому, що не підуть у наступ, бо «німець їм брат».

Командарма, який закликає Прутський полк до наступу, а за відмову обіцяє солдатам гармати й кулемети, солдати наздоганяють у салоні його поїзда й викидають з вагона на багнети. Письменник не приховує цю неадекватну жорстокість, зображує її як щось патологічне, проти-

природне. Як протиприродною є й зарозумілість командарма, несприйняття ним реального стану речей, його небажання діалогу з своїми ж бійцями. Між ними – прірва [8].

Суть відмови солдатів від дальшого продовження війни, жадання миру добре прочитується вже в самих солдатських репліках, у їхньому прагненні побрататися навіть з кайзерівськими вояками. Однак письменник глянув на цей солдатський бунт ще й очима командарма, котрого здалося, що він може «зробити чудо»: *«...ви будете свідком чуда. Я зроблю чудо. Я вам його зроблю»* [2, ст. 198]. Командарм хотів змусити солдатів і далі наступати на кайзерівську армію. «Чудо» сталося, але цілком протилежно: солдати не тільки не піддалися на вмовляння командарма, а загнали його спочатку у вагон, а потім на чотирьох багнетах підняли «до самого божого престолу»: *«В коридорі носії раптом зашпорились, на мить зупинились і незграбно почали гойдати командарма. Роти і купи очей влипли в видовище. Командарм чутно смикнувся і полетів із дверей. Чотири багнети (чотири багнети!) підхопили його (командарма) на льоту. Він скрутився на них і хляпнув на землю»* [2, ст. 208]. Далі І. Дніпровський пише: *«...Командарм враз змиркував, що він не людина, а мапа. Ад'ютанти схопили з стола кольорову полотнище, тягнуть його до стіни, давають крайки його кнопками – шумлять флажками – тикають вістрями в лінію фронту. Мапа м'яко сичить і здригається. Враз вона почала неймовірно зростати»* [2, ст. 208].

Показавши передсмертне марення командарма, явивши йому навіть схід сонця, котре «з криком кинулося вбік, розлетілося іскрами і згасло» [2, ст. 209], письменник розкрив усю безглуздість смертовбивчих війн, котрі ніколи не зможуть гармонувати із «сонячною перспективою» людського життя. «Погає сонце» в цьому оповіданні, можливо, і не найкраща знахідка І. Дніпровського (такий образ у 20-х роках з'явився у творах М. Шолохова, Г. Косинки й ін.), але за художньою логікою воно тут цілком на своєму місці [11].

Прикметно, що І. Дніпровський ніде не висловлює своєї думки, приховує власні відчуття – він повністю розчиняється у своїх героях і тому образ світу подіє у їхньому сприйманні, крізь призму їхніх відчуттів.

Не можна говорити, що І. Дніпровський писав прозові твори лише в певний період свого життя. Він писав їх завжди, коли «стомлена душа не витримувала, шукала спочинку від марафонного напруження» [9].

У творчому доробку І. Дніпровського є чимало незавершених прозових творів. Але найголовніше те, що друкувати ці твори письменник не поспішав. «Вони писалися мовби для себе, як сповідь перед власним сумлінням. В прозі була його душа, а він боявся розкрити її перед цинізмом і жорстокістю реальності» [9].

Висновки і пропозиції. Отже, у різні періоди автобіографізм відіграв певну роль у процесах модернізації літератури. У 20-30 рр. помітно збагачується поетика автобіографічної прози. Специфіка авторського досвіду пов'язана з тим, що це здебільшого травматичний досвід перелом-

ної епохи, коли особистість опинялася в ситуації ціннісного хаосу й поставала перед потребою конструювання нової моделі національно-культурної ідентичності [7].

«Натуральність» описів, зображень ніколи не була самоціллю письменника. Він прагнув обов'язково видобути з неї «вищий смисл», для чого вдавався до таких прийомів, витлумачення яких можливе тільки з огляду на романтичну

природу їх. Найчастіше письменник осмислював якусь подію з кількох точок зору, зображував її «в звичайному протіканні» і через сприйняття тих чи інших персонажів.

І. Дніпровський прожив коротке, насичене трагічними моментами, життя. Події, які письменника найбільше вразили, або ж принесли йому переживання, біль, неспокій, він використав для написання своїх прозових творів.

Список літератури:

1. Автобіографія. Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. Бахтин М. М. Вопросы литературы и эстетики. – М.: Искусство, 1979.
3. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества / Сост. С. Г. Бочаров; Прим. С. С. Аверинцева и С. Г. Бочарова. – М.: Искусство, 1979.
4. Виноградов В. В. Проблемы авторства и теория стилей. – М.: Госполитиздат, 1961.
5. Гренер О. Дніпровський. «Ацельдама»: [рецензія] / О. Гренер // Червоний шлях. – 1932. – № 4. – С. 112–114.
6. Дніпровський І. Яблуневий полон: Вибрані твори / Упоряд., передм. М. Наєнка. – К.: Дніпро, 1985. – 359 с.
7. Констанкевич І. Українська проза першої половини ХХ століття: автобіографічний дискурс [Текст]: монографія / І. Констанкевич. – Луцьк: Вежа-Друк, 2014. – 420 с.
8. Михайлин І. Жане, бережи себе – таких, як ти, у нас дуже й дуже мало [Текст]: до дня народження Івана Дніпровського / І. Л. Михайлин // Вивчаємо українську мову та літературу: Науково-методичний журнал. – 2015. – № 9. – С. 30–34.
9. Мовчан Р. Невідомий Іван Дніпровський (Замість приміток і коментаря) / Раїса Мовчан // Слово і час. – 1995. – № 3. – С. 17–19.
10. Мовчан Р. Український модернізм 1920-х: портрет в історичному інтер'єрі: Монографія. – К.: ВД «Стилос», 2008. – 544 с.
11. Наєнко М. Наступ // Дніпровський І. Яблуневий полон. – К., 1985.
12. Черкашина Т. Ю. Українська письменницька автобіографіка 1920-х років: збереження традицій минулого / Т. Ю. Черкашина // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Філологічні науки. – 2013. – № 22. – С. 66–75.

Рябова Г.В.

Восточноевропейский национальный университет
имени Леси Украинки

АВТОБИОГРАФИЧЕСКИЙ ЭЛЕМЕНТ В РАССКАЗЕ И. ДНЕПРОВСКОГО «ДОЛИНА УГРОВ»

Аннотация

Рассмотрено автобиографизм как особый стилистический прием и его использование в рассказе Ивана Днепроовского «Долина угров». Выявлены основные элементы автобиографизма. Раскрыто сопоставительный анализ событий из жизни Ивана Днепроовского с описаниями и событиями в рассказе «Долина угров» и объяснено роль самого автора в произведении.

Ключевые слова: Иван Днепроовский, «Долина угров», автобиографизм, автобиографические элементы, биография, прием.

Riabova H.V.

Lesya Ukrainka Eastern European National University

AN AUTOBIOGRAPHICAL ELEMENT IN I. DNIPROVSKYI'S STORY «DOLYNA UGRIV»

Summary

In this paper it has been considered an autobiographism as a special stylistic method and its' usage in Ivan Dniprovskiy's story «Dolyna ugriv». The main elements of autobiographism have been clarified. A comparative analysis between facts about Ivan Dniprovskiy and descriptions and events in a story «Dolyna ugriv» has been made. Also it has been explained an author's part in this story.

Keywords: Ivan Dniprovskiy, «Dolyna ugriv», autobiographism, autobiographical elements, biography, method.